

Starodawne Sławno

Władysław Goliński

Ustka, listopad 2021, październik 2022.

Spis treści

Nazwa Sławno i znaczenie słownikowe.....	2
Obraz starodawnego Sławna.....	2
Sławno z czasu spisania Umowy Sprzedaży zawartej w Słupsku w 1337 r.....	4

Nazwa Sławno i znaczenie słownikowe

Obecna nazwa została nadana miejscowości po roku 1945, wcześniej określanej jako Alt Schlawe (niem. = *Stare Sławno*). Wieś usytuowana w miejscu osady przedlokacyjnej Sławna położonej na północ od miasta. Sławno było stolicą księstwa: *Wartislaus Zlauine* został wspomniany w 1186 roku, później (1200) źródła wymieniają *Dobroslaua de Slauna* (Dobrosławę ze Sławna). Nazwa księstwa występuje jako *terre Sianie* w 1222, *terre Slauensis* w 1223, *de terra Zlauna* w 1277, etc. W słowiańskim nazwa ta brzmiała Sločno lub Sločavno. Łączy się ją bądź z nazwą Słowianie, bądź z rdzeniem *slov-1/*slav-, który pojawia się w wielu nazwach wodnych, oznaczał więc jakieś mokre lub położone nad wodą miejsce¹.

Nazwa kaszubska *Słównò*, nazwa niemiecka *Schlawe*, dawniej *Schlage*, *Slage*.

Sławno, niem. Schlawe, fragment tekstu pochodzący z dyplomu z 1337 r.: „...my Jaško, rycerz zwany ze Sławna...” („...quod nos Jesko Miles dictus de Slauu...”). W Słowniku geograficznym Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, hasło Sławno: [...] **Sławno**, niem. *Schlawe*, dok. *Sclawen*, *Sclawena* 1248, *Sclawene*, *Slauno* 1298, *Slawe*, *Slawen*, *Slawo*, *Zlawen*, *Zlauena* 1248 r., *Zlawin*, *Zlauno*, *Zlowe*, miasto powiatowe w Pomeranii, nad Wieprzem (dopł. Bałtyku), pod 54° 23' półn. szer. i 34° 21' wschod. długo. Od F., st. kol. berlińsko- szczecińsko- gdańskiej i ruegenwaldzko-bytowskiej. Posiada progimnazjum, urząd poczt. II klasy, dwie odlewnie żelaza, połączone z fabryką machin, tartak, olejarnię i młyn. Co rok odbywa się wielki targ na płótno. Do Miastka (Rummelsburg) dojeżdża poczta osobowa, zaś do Warcina (posiadłości Bismarka) wtedy, gdy bawi tam kanclerz. Obszar miejski wynosi 3083 ha (951 lasu, 763 łąk, 1156 roli, której ha przynosi 16.84 mrk zysku). W 1885 r. było 471 dm, 1205 dym., 5503 mk. (74 katol., 27 dyssyd., 208 żydów). Najbliższa katol. stacją misyjną znajduje się w Słupsku. Ze starych zabytków zasługuje na wzmiankę kościół N. M. Panny w stylu ostrołukowym z XIV w., z pięknym ołtarzem i chrzcielnicą. W XVI w. prowadziło miasto handel płótnem, ale w skutek 30-letniej wojny tak podupadło, że liczyło tylko 40 mieszkańców. Dopiero po ukończeniu 7-letniej wojny podniosło się z upadku. [...]²

Obraz starodawnego Sławna

[...] Sławno, założone jako miasto na prawie lubeckim pod nazwą Nowe Sławno (Nova Zlawen) w 1317 roku przez synów Piotra Świąty: Piotra z Nowogródka Pomorskiego, Wawrzyńca z Darłowa i Jaśka ze Sławna³, należało zawsze do małych miast pomorskich⁴. Lokalizacja Sławna podyktowana była wcześniejszym istnieniem grodu i klasztoru joannitów. Jednak znaczenie samego miasta wynikało z jego roli jako ośrodka handlowego korzystnie położonego przy skrzyżowaniu szlaków- lądowego szlaku solnego prowadzącego do Kołobrzegu i wodnego, wyznaczonego przez bieg rzeki Wieprzy. Sławno bogaciło się dzięki posiadaniu prawa składu na drewno spławiane Wieprzą do portu w Darłowie⁵. Do rozwoju gospodarki przyczyniły się także młyny i lokalne targi. Duże znaczenie miał handel. W średniowieczu istotna dla rozwoju miasta była jego przynależność do Hanzy

¹ Ewa Rzetelska- Feleszko; Słowiańskie Nazewnictwo Pomorza Środkowego [w:]VI Konferencja Kaszubsko-Pomorska, str. 17, Materiały- Darłowo 2000

² Hasło Sławno; [w:] Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, Tom X; Szlurpkiszki- Warłyńka, Warszawa 1892, s. 789.

³ F. Thiede, *Pomerania. Geschichte und Beschreibung des Pommernlandes zur Förderung der pommerschen Vaterlandskunde*, Stettin 1844, s. 328.

⁴ *Historischer und geographischer Atlas von Mecklenburg und Pommern. Mecklenburg und Pommern. Das Land im Rückblick* [praca zbiorowa], Rostock, b.r. [1998], mapa: 10, 14.

realizowana m. in. przez współdział w połowach śledzi na Bałtyku⁶, handel zbożem i płótnem, który istotny był dla rozwoju miasta także w okresie nowożytnym⁷. Liczba ludności była niezbyt wysoka. Po okresie XVII i XVIII wiecznych wojen dopiero w 1740 roku wzniosą 1453 mieszkańców. Później wzrastając powoli lecz systematycznie osiągnęła w 1861 roku 4375 osób⁸, a w 1939 9768 mieszkańców⁹. [...] ¹⁰

Ocalałe dawne bramy miasta:

	
Brama Słupska	Brama Koszalińska

Sławno z czasu spisania Umowy Sprzedaży zawartej w Słupsku w 1337 r.

⁵ *Die Städte der Provinz Pommern. Abriss ihrer Geschichte, zumeist nach Urkunden*, bearbeitet von Gustav Kratz, Einleitung und Vorwort von Robert Klempin, Stettin 1865, s. 350.

⁶ C. Matthias, *Zur Geschichte der Stadt Schlawe*. „Unser Pommerland”. Jg. X: 1925, H. 5, s. 177.

⁷ Ch. F. Wutstrack, *Kurze historisch-geographisch-statistische Beschreibung von dem königlich-Preussischen Herzogthums Vor- und Hinter-Pommern*, Stettin 1793, s. 665.

⁸ *Die Städte der Provinz Pommern.... dz. cyt.*, s. 353.

⁹ Fritz R. Barran, *Städte-Atlas Pommern*, Leer 1989, s. 103.

¹⁰ Ewa Gniazdowska; Czy dawny obraz Sławna znany jest tylko a Mapy Lubinusa, [w:] Sławno i Ziemia Sławieńska, Historia i Kultura, str. 117

[...] Jest rok 1337. W obecności licznych świadków zostaje spisany w mieście Słupsku dokument, określający strony oraz zakres i warunki sprzedaży terenów położonych wzdłuż rzeki Słupi poczynając od jej ujścia, aż po Bruskowo i Machowino. Dokument ten istnieje obecnie w trzech wersjach językowych. Zarówno tekst podstawowy- łaciński jak i tłumaczenie na język polski pochodzą z książki: Święchowski Zygmunt, Mertka Józef, *Z DZIEJÓW SŁUPSKA I USTKI*, POZNAŃ, SŁUPSK, 1958. Tekst niemiecki pochodzi z książki: *STOLPMÜNDE*; Verfaßt im Jahre 1936 von WALTER DOMINICK, Herausgegeben anläßlich des Patenschaftstreffens in Glückstadt, am 9. und 10 Mai 1959, von DR. WALTER KUSCHFELD, VERLAG, STOLPER HEIMATKARTEREI, LÜBECK DRUCK, EUGEN RADTKE, LÜBECK.

Poniżej fragment oryginalnego tekstu: [...] ¹¹

In nomine Sanctae et Indiuiduae Trinitatis Amen. Ne acta humana excidant a memoria, quae res fragilis est, necesse est, ut ea testibus idoneis et publicis perhennentur instrumentis. Hinc est, quod notum sit Christi fidelibus, praesentis nationis et posteræ uniuersis, quod nos Jesko Miles dictus de Slaau, et Jesko Famulus dictus de Rügenuald, dilectus noster patruelis, animo deliberato maturo amicorum nostrorum et consultorum consilio, consensuque proprio, honestis uiris et incolis praesentibus et futuris uniuersis, in ciuitate Stolp in Pomorania residentibus, indaginem Arndeshagen,

nec non totum et integrum portum Stolpesmunde dictum, penes aquam stolpensem tam ab una quam alia parte situm,

W imię świętej i nierozdzielnej Trójcy. Amen. Aby ludzkie działania z pamięci, która jest rzeczą kruchą, nie zniknęły, konieczne jest, by zostały one ustalone przez pewne i jawne świadectwa i pisma. Wszystkim przeto wiernym Chrystusa tak współczesnym jak i przyszłym chcemy, aby było wiadome, że my **Jaško, rycerz zwany ze Sławna**, oraz Jaško, giermek zwany z Darłowa, nasz kochany krewniak, po dojrzałym namyśle z przyjaciółmi naszymi i rzecznikami, jako też z własnego postanowienia, przekazaliśmy wszystkim szanownym współczesnym i także przyszłym mężom i mieszkańcom miasta Słupska na Pomorzu zagrodę Charnowo,

jak również cały i niepodzielny port Ustka, położony po obu stronach rzeki Słupi,

Im Namen der heiligen und unzertrennlichen Dreieinigkeit. Amen. Damit die menschlichen Handlungen sich nicht aus dem Gedächtnisse, welches ein vergängliches Ding ist, verlieren, ist es notwendig, daß sie durch tüchtige Zungen und öffentliche Instrumente beurkundet werden. Wir thun daher allen treuen Christen gegenwärtiger und zukünftiger Zeit kund und zu wissen, daß wir **Jeskow, genannt Miles von Schlawe** und Jeskow, genannt Famulus von Rügenwalde, unser geliebter Vetter, nach reiflicher Überlegung auf den Rath unserer Freunde und Sachwalter und mit eigner Zustimmung, allen ehrbaren, gegenwärtigen sowohl als zukünftigen Männern und Bewohnern der Stadt Stolp in Pommern den Distrikt Arenshagen,

sowie den ganzen und unversehrten Hafen Stolpmünde, auf beiden Seiten des Stolpeflusses gelegen,

Pochodzenie informacji z dokumentu kancelaryjnego mówiącego o położeniu zagród, osad, strumyków, miast... jest w pełni wiarygodne, dlatego wymienienie istnienia miejsca zamieszkania rycerza jest w pełni wiarygodne.

Poniżej zostanie przedstawione nazewnictwo dla topograficznych nazw własnych wg zasady:

Nazwa miejscowości lub miejsca, inna nazwa	Nazwa zastosowana na mapie; SŁUPSK, Mapa operacyjna,	Współczesna nazwa administracyjna
--	--	-----------------------------------

¹¹ Władysław Goliński; Grodzisko- port w miejscu ujścia Słupi, maszynopis, 2022, s. 7, 8. <https://biblioteka.ustka.pl/images/stories/literatura/golinski/art14a.pdf>

topograficzna użyta w dokumencie- wersja w języku łacińskim	Wojskowy Instytut Geograficzny 1936 r. (Reedycja ark. 33)	
---	---	--

Slauu	Schlawe	Sławno
-------	---------	--------